

Innehåll

Sammanfattning	5
Författningsförslag.....	7
1 Inledning	11
2 Gällande rätt	13
2.1 Trossamfund.....	13
2.2 Stiftelser	14
3 Överväganden och förslag.....	17
3.1 Tillämpningsområde.....	17
3.2 Förutsättningar för tillstånd.....	19
3.3 Borgenärsskyddet.....	20
3.4 Överklagande.....	23
3.5 Ikraftträdande m.m.....	23
3.6 Övriga frågor	23
4 Författningskommentar.....	25
Bilaga 1 Romersk-katolska kyrkans förslag	30
Bilaga 2 Frälsningsarméns förslag	31

Sammanfattning

I denna promemoria föreslås en tidsbegränsad lag som gör det möjligt för en stiftelse att efter tillstånd av Kammarkollegiet överlåta stiftelsens rättigheter och skyldigheter till ett registrerat trossamfund eller en registrerad organisatorisk del av ett sådant samfund.

Lagen föreslås träda ikraft den 1 juli 2001 och gälla till och med den 31 december 2003.

Författningsförslag

Lag om upplösning av stiftelser i vissa fall;

1 § En stiftelse som har bildats före den 1 januari 2000, och som har till uteslutande ändamål att främja den verksamhet som bedrivs av ett trossamfund eller en organisatorisk del av ett trossamfund, som har registrerats enligt lagen (1998:1593) om trossamfund, får hos Kammarkollegiet ansöka om att stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter skall övergå till det registrerade trossamfundet eller till den registrerade organisatoriska delen.

2 § Om en stiftelse avser att ansöka om tillstånd enligt 1 § skall styrelsen eller förvaltaren senast en månad före ansökan skriftligen underrätta stiftelsens kända borgenärer om detta. Underrättelserna skall innehålla uppgift om borgenärernas rätt enligt 5 § att bestrida ansökan.

Någon underrättelse behöver inte skickas till de borgenärer vars anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

3 § Till en ansökan enligt 1 § skall fogas

1. ett intyg om att det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen samtycker till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter, och

2. ett intyg från styrelsen eller förvaltaren om att stiftelsens kända borgenärer har underrättats i enlighet med 2 §.

4 § Kammarkollegiet skall avslå en ansökan enligt 1 § om

1. sökanden inte är en sådan stiftelse som avses i 1 §,
2. det registrerade trossamfundets eller den registrerade organisatoriska delen inte har samtyckt till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter,
3. stiftelsens borgenärer inte har underrättats i enlighet med 2 §, eller
4. det inte kan antas att verksamheten i det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen under en över-skådlig tid kommer att bedrivas i enlighet med det ändamål som gäller för stiftelsens verksamhet.

5 § Om Kammarkollegiet finner att det inte finns något hinder mot en ansökan enligt 4 §, skall myndigheten kalla stiftelsens borgenärer. Kammarkollegiet skall dock inte kalla de borgenärer vilkas anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

Kallelsen skall innehålla föreläggande för den som vill bestrida ansökan att senast en viss dag skriftligen anmäla detta vid påföljd att han annars anses ha medgivit ansökan.

Kammarkollegiet skall se till att kallelsen skyndsamt kungörs i Post- och Inrikes tidningar. Kammarkollegiet skall vidare skicka en särskild underrättelse om kallelsen till kronofogdemyndigheten i den region där stiftelsen har sitt hemvist.

6 § Om en borgenär som har blivit kallad enligt 5 § bestrider en ansökan inom förelagd tid skall Kammarkollegiet överlämna ärendet till rätten i den ort där stiftelsen har sitt hemvist. Om ansökan inte bestrids, skall Kammarkollegiet bevilja ansökan.

7 § Om ett ärende har överlämnats till rätten skall rätten bevilja ansökan om det visas att de borgenärer som bestritt ansökan har fått full betalning eller betryggande säkerhet för sina fordringar. I annat fall skall ansökan avslås.

8 § När ett beslut om att bevilja en ansökan enligt denna lag har vunnit laga kraft är stiftelsen upplöst. Detta förhållande skall genast anmälas för registrering i det register som avses i 10 kap. stiftelselagen (1994:1220).

9 § Kammarkollegiets beslut enligt denna lag får överklagas till regeringen.

Denna lag träder i kraft den 1 juli 2001 och gäller till och med den 31 december 2003. Lagen skall även tillämpas på ansökningar som kommit in till Kammarkollegiet före den 31 december 2003.

1 Inledning

Den 1 januari 2000 ändrades genom stat-kyrkareformen relationerna mellan staten och Svenska kyrkan. Reformen innebär bl.a. att Svenska kyrkan numera verkar inom ramen för en ny associationsform, registrerat trossamfund. Även andra trossamfund har möjlighet att efter ansökan överföra sin verksamhet till den nya associationsformen. Om verksamheten bedrivs av en stiftelse är detta dock inte möjligt.

Det finns flera religiösa samfund som i Sverige bedriver sin verksamhet i stiftelseform. Till dessa hör Romersk-katolska kyrkan samt delar av Frälsningsarmén och Sjundedags Adventistsamfundet. Romersk-katolska kyrkan och Frälsningsarmén har till Kulturdepartementet inkommit med skrivelser med förslag till en lag om upphörande av stiftelser som är trossamfund. Förslagen finns i bilaga 1 och 2.

I samband med att den nya associationsformen, registrerat trossamfund, infördes uttalade regeringen att det närmare skulle övervägas om det finns behov av en särskild reglering för de trossamfund som bedriver sin verksamhet i stiftelseform (se prop. 1997/98:116 s. 32). Vid riksdagsbehandlingen underströk konstitutionsutskottet vikten av att frågan får en lösning som kan tillgodose det aktuella behovet (se bet.1997/98:KU20 s. 13).

I denna promemoria föreslås en tidsbegränsad lag som ska göra det möjligt för en stiftelse att under vissa förutsättningar överlåta stiftelsens rättigheter och skyldigheter till ett registrerat trossamfund eller en registrerad organisatorisk del av ett sådant samfund.

2 Gällande rätt

2.1 Trossamfund

Bestämmelser om registrerade trossamfund finns i lagen (1998:1593) om trossamfund. Med registrerat trossamfund avses dels Svenska kyrkan, dels trossamfund som har registrerats enligt lagen (5 §). Ett trossamfund definieras som en gemenskap för religiös verksamhet i vilken det ingår att anordna gudstjänst (2 §).

För att ett trossamfund skall kunna registreras måste samfundet ha dels stadgar där det finns bestämmelser om trossamfundets ändamål och om hur beslut fattas i trossamfundets angelägenheter, dels en styrelse eller motsvarande organ (7 § första stycket).

Ett trossamfund som har registrerats får rättskapacitet och kan förvärva rättigheter och ta på sig skyldigheter. Samfundet kan också föra talan vid domstol och andra myndigheter (9 § första stycket).

Ansvar för de skyldigheter som har uppkommit för trossamfundet före registreringen övergår på det registrerade trossamfundet genom registreringsbeslutet, om trossamfundet utgjort en ideell förening. Genom registreringen övergår även trossamfundets rättigheter till det registrerade trossamfundet (10 §). Aktiebolag, ekonomiska föreningar eller stiftelser får emellertid inte registreras som trossamfund (7 § tredje stycket). I praktiken förutsätter alltså lagen för registrering att trossamfundet är organiserat som en ideell förening.

Om ett trossamfund registreras kan även självständiga organisatoriska delar av samfundet registreras (13 § första stycket). Varje del måste dock uppfylla de grundläggande kraven enligt 7 §. Var

och en av dessa registrerade delar får rättskapacitet (13 § andra stycket).

Enligt 2 § förordningen (1999:731) om registrering av trossamfund är det Kammarkollegiet som är registreringsmyndighet.

2.2 Stiftelser

I stiftelselagen (1994:1220) finns bestämmelser om stiftelser. En stiftelse bildas som huvudregel genom att egendom enligt förordnande av en eller flera stiftare avskiljs för att varaktigt förvaltas som en självständig förmögenhet för ett bestämt ändamål (1 kap. 2 § första stycket). I 11 kap. finns bestämmelser om stiftelser som bildas på andra sätt.

En stiftelse kan förvärva rättigheter och ikläda sig skyldigheter samt föra talan inför domstolar och andra myndigheter. För en stiftelses förpliktelser svarar endast stiftelsens tillgångar (1 kap. 4 §).

En stiftelse kan förvaltas på två olika sätt. Om ett åtagande att förvalta stiftelsens egendom i enlighet med stiftelseförordnandet görs av en eller flera fysiska personer, föreligger egen förvaltning. Görs ett sådant åtagande av en juridisk person, föreligger anknuten förvaltning (2 kap. 2 §).

Styrelsen eller förvaltaren får inte utan tillstånd av Kammarkollegiet ändra eller upphäva eller i särskilt fall åsidosätta föreskrifter i stiftelseförordnandet som avser bl.a. stiftelsens ändamål (6 kap. 1 § första stycket 1). Föreskrifterna får ändras, upphävas eller i särskilt fall åsidosättas endast om de på grund av ändrade förhållanden inte längre kan följas eller har blivit uppenbart onyttiga eller uppenbart stridande mot stiftarens avsikter eller om det finns andra särskilda skäl (6 kap. 1 § andra stycket). Detta förfarande kallas vanligen för permutation. Vid ändring av föreskrifter om stiftelsens ändamål skall vad som kan antas ha varit stiftarens avsikt beaktas så långt möjligt (6 kap. 1 § tredje stycket). Kammarkollegiets beslut i fråga om tillstånd får överklagas till regeringen (6 kap. 2 §).

Reglerna i 6 kap. visar att grunden för en stiftelse utgörs av den vilja som stiftaren har gett uttryck för i stiftelseförordnandet. Särskilt när det gäller stiftelseändamålet kan det antas att viljan hos allmänheten att donera pengar till angelägna ändamål skulle minska betydligt om det inte fanns avsevärda inskränkningar beträffande vilka ändringar som stiftelsens förvaltning eller annan får göra. Principen är således att ett stiftelseändamål skall vara orubbligt. Rättssäkerheten kräver dessutom i regel att de till vars förmån stiftelsen verkar utan vidare kan förlita sig på stiftelseförordnandet såvitt gäller stiftelsens ändamål. Också hänsyn till tredje man, främst stiftelsens eventuella fordringsägare, motiverar en sådan ståndpunkt.

En stiftelse är en varaktigt bestående och självständig förmögenhet. Så länge stiftelsen kan verka i enlighet med sitt ändamål går det som regel inte att avveckla stiftelsen.

En stiftelse står under tillsyn av en myndighet. Tillsynsmyndighet för en stiftelse med egen förvaltning är normalt länsstyrelsen i det län där stiftelsens styrelse har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltningen huvudsakligen utövas. En stiftelse med anknuten förvaltning står under tillsyn av länsstyrelsen i det län där förvaltaren har sitt säte eller, om säte inte är bestämt, där förvaltarens egen förvaltning huvudsakligen utövas eller, om ett handelsbolag är förvaltare, där bolagets huvudkontor är inrättat (9 kap. 1 §).

Hos länsstyrelsen förs ett stiftelseregister (10 kap. 1 § andra stycket). En stiftelse skall vara registrerad i detta om den enligt bokföringslagen (1999:1078) är skyldig att upprätta årsredovisning, eller om det följer av de av stiftaren i stiftelseförordnandet meddelade föreskrifterna att den ska vara registrerad (10 kap. 1 § första stycket). I 10 kap. 3 § finns bestämmelser om när en anmälan för registrering skall göras. En sådan anmälan skall bl.a. göras om en stiftelse är upplöst.

3 Överväganden och förslag

3.1 Tillämpningsområde

Förslag: En stiftelse som har bildats före den 1 januari 2000, och som har till uteslutande ändamål att främja den verksamhet som bedrivs av ett trossamfund eller en organisatorisk del av ett sådant trossamfund, som har registrerats enligt lagen om trossamfund, skall efter tillstånd från Kammarkollegiet kunna överföra samtliga sina rättigheter och skyldigheter till det registrerade trossamfundet eller till den registrerade organisatoriska delen.

Skälen för förslaget: I avsnitt 2.2 har framhållits att en stiftelses ändamål får ändras eller upphävas endast i vissa i stiftelselagen angivna undantagsfall. Vidare har framhållits att en stiftelse som regel inte går att upplösa så länge som den kan främja ändamålet. Det kan hävdas att en lagstiftning som gör det möjligt för vissa stiftelser att överföra verksamheten till en annan associationsform står i strid med dessa allmänna stiftelserättsliga principer.

Emellertid finns det i förevarande fall angelägna allmänna intressen som motiverar att lagstiftningen tillhandahåller en sådan möjlighet. En av utgångspunkterna för stat-kyrka-reformen var att öka jämställdheten mellan trossamfunden. För att detta skall kunna förverkligas bör det finnas reella möjligheter för alla trossamfund att bedriva sin verksamhet som registrerade trossamfund. Att några trossamfund har valt att bedriva verksamheten i stiftelseform torde bero på att det vid tiden för respektive stiftelseförordnandes tillkomst inte fanns något lämpligt alternativ. En ordning varigenom de relativt få stiftelser det är fråga om skall kunna överföra sin verk-

samhet till ett registrerat trossamfund, eller en registrerad organisatorisk del av ett sådant, har därför goda skäl för sig. Det är dock nödvändigt att, så långt det är möjligt, genom bestämmelsernas utformning säkerställa att stiftelserna i fråga inte ändrar karaktär och inriktning (se närmare under avsnitt 3.2).

Förfarandet förutsätter att en ideell förening först bildas och registreras som ett trossamfund enligt lagen om trossamfund. I samband härmed kan även organisatoriska delar av trossamfundet registreras, förutsatt att också de är organiserade som ideella föreningar. Därefter bör det vara möjligt att överföra stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter till trossamfundet eller den organisatoriska delen.

Regler om detta bör tas in i en särskild lag. De regler som idag finns i 6 kap. stiftelselagen kan inte anses tillgodose den aktuella situationen att stiftelsen som sådan skall upplösas och ombildas till en annan juridisk person. Det är också mest lämpligt att en särskild lag uttryckligen reglerar det avsedda förfarandet och därmed sammanhängande frågor.

En överföring av en stiftelses skulder kan vara till nackdel för borgenärerna, varför de måste lämna sitt tillstånd (se närmare under avsnitt 3.3).

Övergången till den nya associationsformen bör av ovan nämnda skäl ske efter tillstånd av en myndighet som kan förvissa sig om att förutsättningarna är uppfyllda. Enligt stiftelselagen beslutar Kammarkollegiet om tillstånd till viktigare ändringar i stiftelseförordnanden. Det är därför lämpligt att Kammarkollegiet prövar även ansökningarna enligt den föreslagna lagen.

Lagen bör endast vara tillämplig på sådana stiftelser som har till uteslutande ändamål att främja den verksamhet som bedrivs av trossamfund eller en organisatorisk del av ett trossamfund, som har registrerats enligt lagen om trossamfund.

Efter överföringen kommer stiftelsen att helt sakna tillgångar. Det är därför naturligt att den betraktas som upplöst när ett beslut om beviljande av en ansökan har vunnit laga kraft. Detta torde följa

av allmänna principer. En särskild erinran härom bör dock för tydlighetens skull framgå av lag.

3.2 Förutsättningar för tillstånd

Förslag: Kammarkollegiet skall avslå en ansökan om

1. sökanden inte är en sådan stiftelse som avses i 1 §,
2. trossamfundet eller den organisatoriska delen inte har samtyckt till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter
3. stiftelsens kända borgenärer inte har underrättats i enlighet med 2 §, eller
4. det inte kan antas att verksamheten i det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen under en överskådlig tid kommer att bedrivas i enlighet med det ändamål som gäller för stiftelsens verksamhet.

Skälen för förslaget: Som framgår av avsnitt 3.1 bör lagen endast vara tillämplig på vissa stiftelser. Är det inte fråga om en sådan stiftelse skall Kammarkollegiet avslå ansökan.

En förutsättning för att Kammarkollegiet skall bevilja en ansökan bör vara att trossamfundet eller den organisatoriska delen samtycker till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter. Detta följer av allmänna principer. Ett intyg om samtycke bör bifogas en ansökan. Om samtycke inte lämnas bör ansökan avslås.

Det bör vidare vara en förutsättning för beviljande av ansökan att stiftelsen har skickat underrättelser till sina kända borgenärer om att stiftelsen har för avsikt att ansöka om tillstånd (se närmare avsnitt 3.3). Ett intyg om att underrättelserna har skickats bör bifogas ansökan. Om underrättelserna inte har skickats på sätt som anges i 2 § bör Kammarkollegiet avslå ansökan.

Eftersom en stiftelses verksamhet som huvudregel inte skall avvecklas bör ett krav för att överföring till den nya associationsformen vara att det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen skall bedriva verksamheten i enlighet med de

ändamål som gäller för stiftelsen. Villkoret bör formuleras som att det kan antas att verksamheten under överskådlig tid kommer att bedrivas i enlighet med ändamålet. Det är knappast möjligt att ställa upp högre krav – varken vad gäller vissheten eller tidsaspekten.

Den prövning som Kammarkollegiet skall göra kan möjligen, sett från teoretiska utgångspunkter, te sig svår att göra. I de allra flesta fall – med de trossamfund som det i praktiken är fråga om – torde dock prövningen inte bli så komplicerad. Bedömningen bör lämpligen göras med utgångspunkt i stiftelseförordnandet, trossamfundets eller den organisatoriska delens stadgar samt övriga omständigheter.

3.3 Borgenärsskyddet

Förslag: Skyddet för stiftelsens borgenärer skall tillgodoses genom ett tillståndsförfarande. Stiftelsens ansökan skall beviljas endast om de borgenärer som motsätter sig ansökan får betalt eller betryggande säkerhet för sina fordringar. Kammarkollegiet skall utfärda en kallelse på stiftelsens borgenärer. Denna skall skyndsamt kungöras i Post- och Inrikes tidningar. Kammarkollegiet skall skicka en särskild underrättelse om kallelsen till kronofogdemyndigheten. Stiftelsen skall innan en ansökan görs till Kammarkollegiet skriftligen underrätta sina kända borgenärer om avsikten att ansöka samt borgenärernas möjlighet att bestrida en ansökan. Vissa borgenärer skall undantas från kallelseförfarandet. Kammarkollegiet skall pröva otvistiga ansökningsärenden och överlämna ärenden där ansökan har bestritts till allmän domstol.

Skälen för förslaget: Förslaget innebär att stiftelsens rättigheter och skyldigheter förs över till en redan existerande juridisk person, nämligen ett registrerat trossamfund eller en registrerad organisatorisk del av ett trossamfund. Detta kan vara till nackdel för stiftelsens borgenärer. Enligt allmänna principer får gäldenärsbyte som huvudregel inte ske utan borgenärens medgivande. En borgenär

skall inte tvingas få sin fordran överförd från en gäldenär till en annan som kanske har en sämre ekonomisk ställning. Borgenärerna bör därför beredas möjlighet att hindra en överföring så länge de inte tillförsäkras betalning eller betryggande säkerhet för sin fordran.

I 14 kap. 16-18 §§ aktiebolagslagen (1975:1385) och 12 kap. 6 § lagen (1987:667) om ekonomiska föreningar finns bestämmelser om borgenärsskyddet vid fusion. Enligt aktiebolagslagens regler kallas borgenärerna genom en kungörelse i Post- och Inrikes tidningar. Enligt kallelsen skall den som vill bestrida ansökan anmäla detta inom viss tid. Om något bestridande inte inkommer anses borgenären ha medgivit ansökan och då lämnas tillstånd till fusionen. Om någon borgenär bestrider ansökan lämnas ärendet till rätten. Rätten skall lämna sitt tillstånd till åtgärden om borgenären får betalt eller betryggande säkerhet för sin fordran.

Samma regler bör gälla för stiftelsernas del. Kammarkollegiet skall alltså i Post- och Inrikes tidningar kalla borgenärerna med föreläggande för den som vill bestrida stiftelsens ansökan att anmäla detta vid påföljd att han annars anses ha medgivit ansökan. Enligt aktiebolagslagen och lagen om ekonomiska föreningar undantas emellertid vissa borgenärer från kallelseförfarandet. Anledning till detta är att dessa redan anses ha ett betryggande skydd. Det är angeläget, framför allt av kostnadskäl, att kallelseförfarandet och rätten att påkalla betalning eller ställande av säkerhet begränsas till de borgenärer som verkligen riskerar att hamna i en sämre ställning om stiftelsens ansökan beviljas. Aktiebolagslagen undantar de borgenärer vilkas anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag. Detta är en lämplig avgränsning även för stiftelsernas del. Dessa borgenärer bör alltså inte kallas.

Om en borgenär bestrider ansökan kan det exempelvis uppkomma fråga om fordran överhuvudtaget finns eller om den erbjudna säkerheten kan godtas. Sådana frågor bör normalt prövas av allmän domstol. Om en borgenär bestrider stiftelsens ansökan bör

därför Kammarkollegiet lämna över ärendet till tingsrätten. Tingsrätten bör bevilja ansökan om borgenären får betalt eller en betryggande säkerhet för sin fordran. Frågan bör handläggas av domstolen på den ort där stiftelsen har sitt hemvist.

Det finns en stor risk för att en kallelse som enbart sker genom kungörelse i Post- och Inrikes tidningar inte når fram till sina adressater. Därför bör kallelseförfarandet kompletteras med en underrättelse till kända borgenärer. Ett förfarande med sådana underrättelser finns i lagen (1981:131) om kallelse på okända borgenärer, lagen om ekonomiska föreningar och i aktiebolagslagen. Vid kallelse enligt lagen om kallelse på okända borgenärer och lagen om ekonomiska föreningar är det tillståndsmyndigheten som har denna uppgift. Vid fusion av aktiebolag har det dock ansetts mer lämpligt att bolagen själva skickar dessa underrättelser.

Med hänsyn till de kostnader förfarandet kan medföra är det lämpligt att stiftelsen ombesörjer att dessa underrättelser skickas. Det är lämpligt att underrättelserna skickas innan ansökningsförfarandet inleds. På så sätt får Kammarkollegiet omedelbart tillgång till det underlag som behövs för att pröva en ansökan. Stiftelsen bör alltså skicka skriftliga underrättelser om kallelsen till alla kända borgenärer som omfattas av kallelseförfarandet. Som nämnts ovan bör dock vissa borgenärer undantas. Dessa borgenärer behöver heller inte underrättas av stiftelsen. Underrättelserna bör skickas senast vid en viss tid före ansökan. En månad är en lämplig tid. Underrättelsen bör innehålla uppgift om borgenärernas rätt att bestrida en ansökan. Styrelsen eller förvaltaren bör i samband med ansökan till Kammarkollegiet komma in med ett intyg om att underrättelserna har skickats. Om underrättelserna inte har skickats på sätt som anges i 2 § bör Kammarkollegiet som framgår av avsnitt 3.2 avslå ansökan.

Enligt aktiebolagslagen, lagen om ekonomiska föreningar och lagen om kallelse på okända borgenärer skall tillståndsmyndigheten skicka en särskild underrättelse till kronofogdemyndigheten i den region bolaget eller föreningen har sitt säte. Detta bör gälla också för stiftelsernas del.

Det kan dock vara så att en stiftelse inte har ett bestämt säte. Därför bör i stället utgångspunkten vara var stiftelsen har sitt hemvist. Kronofogdemyndigheten i den region som stiftelsen har sitt hemvist skall således underrättas.

3.4 Överklagande

Förslag: Kammarkollegiets beslut skall kunna överklagas till regeringen.

Skälen för förslaget: Den prövning som Kammarkollegiet skall göra enligt lagen har vissa likheter med prövningen i ärenden enligt 6 kap. stiftelselagen. Sådana beslut överklagas till regeringen. Med hänsyn till intresset att ha en enhetlig reglering bör även Kammarkollegiets beslut enligt denna lag överklagas till regeringen.

3.5 Ikraftträdande m.m.

Förslag: De föreslagna reglerna tas in i en särskild lag. Lagen träder ikraft den 1 juli 2001 och gäller till och med den 31 december 2003.

Skälen till förslaget: De föreslagna reglerna tar sikte på en speciell situation – att möjliggöra för de trossamfund som bedriver sin verksamhet i stiftelseform att föra över denna till ett registrerat trossamfund. Det är därför mest lämpligt att en särskild tidsbegränsad lag stiftas. Tiden två och ett halvt år bör vara tillräcklig. Kammarkollegiet skall pröva de ansökningar som kommer in innan lagen upphör att gälla.

3.6 Övriga frågor

Enligt 4 § lagen om stämpelskatt vid inskrivningsmyndigheter (1984:404) är förvärv av fast egendom skattepliktiga om de sker genom köp eller byte, tillskott till bolag eller förening, utdelning eller skifte från bolag eller förening, expropriation eller inlösen på grund av stadgande om rätt eller skyldighet att lösa fast egendom. Om stiftelsen för över fast egendom till trossamfundet eller till den organisatoriska delen och om den tillämpande myndigheten skulle finna att stämpelskatteplikt föreligger bör befrielse enligt 42 § stämpelskattelagen medges. Motsvarande resonemang fördes i samband med relationsändringen mellan staten och Svenska kyrkan (prop. 1998/99:38 s. 215-216).

Enligt 2 § jordförvärvslagen (1979:230) och 1 § lagen (1975:1132) om förvärv av hyresfastigheter krävs tillstånd för förvärvs av viss egendom som sker genom köp, byte, gåva, tillskott till bolag eller förening, utdelning eller skifte från bolag eller förening samt fusion enligt 14 kap. 1 § aktiebolagslagen. Det förvärv som trossamfundet eller den organisatoriska delen gör enligt den föreslagna lagen kan inte anses falla under någon av dessa förvärvskategorier och är därmed inte tillståndspliktigt.

Den föreslagna lagen innebär en viss ökad arbetsbelastning för Kammarkollegiet och tingsrätterna. Det torde dock bli fråga om relativt få ansökningar. Det finns därför inte anledning att avgiftsbelägga ansökningarna. Till detta kommer också att syftet med statkyrkareformen var att behandla alla trossamfunden lika. Om stiftelsens ansökan avgiftsbeläggs innebär detta att stiftelsen måste betala en avgift som andra trossamfund inte behöver betala.

4 Författningskommentar

1 § En stiftelse som har bildats före den 1 januari 2000, och som har till uteslutande ändamål att främja den verksamhet som bedrivs av ett trossamfund eller en organisatorisk del av ett trossamfund, som har registrerats enligt lagen (1998:1593) om trossamfund, får hos Kammarkollegiet ansöka om att stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter skall övergå till det registrerade trossamfundet eller till den registrerade organisatoriska delen.

Paragrafen anger lagens tillämpningsområde och huvudsakliga innehåll. Lagen är endast tillämplig på de stiftelser som främjar verksamheten i ett registrerat trossamfund eller i en registrerad organisatorisk del av ett sådant samfund. Med att en stiftelse uteslutande skall främja trossamfundets verksamhet avses en direkt koppling mellan stiftelsens ändamål och den verksamheten. Som exempel på en främjande verksamhet kan nämnas att stiftelsen äger och förvaltar de fastigheter och byggnader som används i samfundets verksamhet.

Med en stiftelse avses endast sådana stiftelser som stiftelselagen är tillämplig på. Detta innebär bl.a. att sådan egendom som avses i 9 § tredje stycket och 10 § första stycket lagen (1998:1592) om införande av lagen (1998:1591) om Svenska kyrkan, dvs. bl.a. prästlönefonderna inom Svenska kyrkan, inte omfattas av lagens tillämpningsområde.

Om ansökan beviljas övergår samtliga rättigheter och skyldigheter från stiftelsen till den nya associationen. Detta innebär att stiftelsen är upplöst (se 8 §).

2 § Om en stiftelse avser att ansöka om tillstånd enligt 1 § skall styrelsen eller förvaltaren senast en månad före ansökan skriftligen underrätta stiftelsens kända borgenärer om detta. Underrättelserna skall innehålla uppgift om borgenärernas rätt enligt 5 § att bestrida ansökan.

Någon underrättelse behöver inte skickas till de borgenärer, vars anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

Paragrafen ålägger stiftelsen att underrätta de kända borgenärerna om den ansökan som stiftelsen har för avsikt att göra. Detta måste ske senast en månad före ansökan. Vissa borgenärer undantas dock från underrättelseskyldigheten (se 5 § och avsnitt 3.3).

3 § Till en ansökan enligt 1 § skall fogas

1. ett intyg om att det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen samtycker till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter, och

2. ett intyg från styrelsen eller förvaltaren om att stiftelsens kända borgenärer har underrättats i enlighet med 2 §.

En ansökan ska innehålla de intyg som krävs för att Kammarkollegiet skall kunna bedöma om förutsättningarna i 4 § första stycket 2 och 3 är uppfyllda.

4 § Kammarkollegiet skall avslå en ansökan enligt 1 § om

1. sökanden inte är en sådan stiftelse som avses i 1 §,

2. det registrerade trossamfundets eller den registrerade organisatoriska delen inte har samtyckt till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter,

3. stiftelsens kända borgenärer inte har underrättats i enlighet med 2 §, eller

4. det inte kan antas att verksamheten i det registrerade trossamfundet eller den registrerade organisatoriska delen under en överskådlig

tid kommer att bedrivas i enlighet med det ändamål som gäller för stiftelsens verksamhet.

Kammarkollegiet skall avslå en ansökan om vissa grundläggande förutsättningar inte är uppfyllda.

Enligt den *första punkten* skall ansökan avslås om stiftelsen inte är en sådan stiftelse på vilken lagen är tillämplig.

Enligt den *andra punkten* skall ansökan avslås om det övertagande trossamfundet eller den övertagande organisatoriska delen inte har samtyckt till att överta stiftelsens samtliga rättigheter och skyldigheter.

Enligt den *tredje punkten* skall ansökan avslås om underrättelserna till borgenärerna inte har skickats på sätt som anges i 2 §.

Enligt den *fjärde punkten* skall ansökan avslås om det inte kan antas att verksamheten i trossamfundet eller den organisatoriska delen under en överskådlig tid kommer att bedrivas i enlighet med de ändamål som gäller för stiftelsens verksamhet. Bedömningen skall ta sin utgångspunkt i stiftelseförordnadet, trossamfundets eller den organisatoriska delens stadgar samt övriga omständigheter.

5 § Om Kammarkollegiet finner att det inte finns något hinder mot en ansökan enligt 4 § skall myndigheten kalla stiftelsens borgenärer. Kammarkollegiet skall dock inte kalla de borgenärer vilkas anspråk avser fordran på lön eller annan ersättning som har förmånsrätt enligt 12 § förmånsrättslagen (1970:979) eller fordran på pension som har förmånsrätt enligt 12 eller 13 § samma lag.

Kallelsen skall innehålla föreläggande för den som vill bestrida ansökan att senast en viss dag skriftligen anmäla detta vid påföljd att han annars anses ha medgivit ansökan.

Kammarkollegiet skall se till att kallelsen skyndsamt kungörs i Post- och Inrikes tidningar. Kammarkollegiet skall vidare skicka en särskild underrättelse om kallelsen till kronofogdemyndigheten i den region där stiftelsen har sitt hemvist.

Om Kammarkollegiet finner att en ansökan inte skall avslås enligt 4 § skall myndigheten inleda den del av förfarandet som syftar till att tillgodose borgenärernas skydd. Kammarkollegiet skall då utfärda en kallelse på stiftelsens borgenärer. Vissa borgenärer undantas dock från kallelseförfarandet (se avsnitt 3.3).

Enligt *andra stycket* skall kallelsen innehålla en föreläggande för den som vill bestrida ansökan att senast viss dag anmäla detta. Om så inte sker anses borgenären ha medgivit stiftelsens ansökan.

Kammarkollegiet skall enligt *tredje stycket* skyndsamt ombesörja att kallelsen kungörs i Post- och Inrikes tidningar.

Kammarkollegiet skall även skicka en underrättelse till kronofogdemyndigheten i den region där stiftelsen har sitt hemvist. Med hemvist avses den ort där styrelsen respektive förvaltaren anses ha sitt säte enligt 9 kap. 1 § första stycket stiftelselagen.

6 § Om en borgenär som har blivit kallad enligt 5 § bestrider en ansökan inom förelagd tid skall Kammarkollegiet överlämna ärendet till rätten i den ort där stiftelsen har sitt hemvist. Om ansökan inte bestrids skall Kammarkollegiet bevilja ansökan.

I ostridiga ärenden kan Kammarkollegiet bevilja ansökan. Så snart någon av dem som har blivit kallade enligt 5 § har anmält sig och förklarat sig motsätta sig att stiftelsens ansökan beviljas eller ställer villkor för det, måste Kammarkollegiet lämna över ärendet till domstol.

De bestridda ärendena skall lämnas över till den domstol där stiftelsen har sitt hemvist. Med hemvist avses den ort där styrelsen respektive förvaltaren anses ha sitt säte 9 kap. 1 § första stycket stiftelselagen.

7 § Om ett ärende överlämnats till rätten skall rätten bevilja ansökan om det visas att de borgenärer som bestritt ansökan har fått full betalning eller betryggande säkerhet för sina fordringar. I annat fall skall ansökan avslås.

Domstolen får bevilja ansökan endast om de borgenärer som har bestritt ansökan fått full betalning eller om det har ställts betryggande säkerhet för deras fordringar.

Domstolens prövning är begränsad till tvistiga frågor som rör skyddet för de borgenärer som bestritt ansökan. Domstolen ska inte gå in på de frågor som Kammarkollegiet har prövat enligt 4 §.

Rätten skall handlägga ärendet enligt lagen (1996:242) om domstolsärenden (se 1 § den lagen).

8 § När ett beslut om att bevilja en ansökan enligt denna lag har vunnit laga kraft är stiftelsen upplöst. Detta förhållande skall genast anmälas för registrering i det register som avses i 10 kap. stiftelselagen (1994:1220).

Bestämmelsen innehåller det förtydligandet att stiftelsen är upplöst när en ansökan enligt lagen har beviljats.

9 § Kammarkollegiets beslut enligt denna lag får överklagas till regeringen.

Enligt bestämmelsen får Kammarkollegiets beslut överklagas till regeringen. Av 39 och 40 §§ lagen om domstolsärenden framgår att tingsrättens beslut överklagas till hovrätten.

Romersk-katolska kyrkans förslag

Förslag till

Lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)

Härigenom föreskrivs att det i stiftelselagen (1994:1220) skall föras in en ny paragraf,. 6 kap. 6 §, samt att rubriken närmast före 6 kap. 5 § skall ha följande lydelse.

6 kap.

Upphörande av stiftelser i vissa fall.

6 § Styrelsen eller förvaltaren för en stiftelse som har bildats före den 1 januari år 2000 och som har ett sådant ändamål att stiftelsen är att bedöma som ett trossamfund enligt 2 § lagen (1998:1593) om trossamfund får besluta om att stiftelsens rättigheter och skyldigheter vid en viss angiven, framtida tidpunkt skall gå över till ett registrerat trossamfund eller till en registrerad, självständig organisatorisk del av ett trossamfund för det fall att medgivande föreligger från det ifrågavarande trossamfundet eller den organisatoriska delen.

Bestämmelserna i 4 § tillämpas på beslut enligt första stycket.

Denna lag gäller för beslut som har fattats efter utgången av år 1999 men före den 1 januari år 2003.

Frälsningsarméns förslag

Förslag till

Lag om ändring i stiftelselagen (1994:1220)

Härigenom föreskrivs att det i stiftelselagen (1994:1220) skall föras in en ny paragraf, 6 kap. 6 §, samt att rubriken närmast före 6 kap. 5 § skall ha följande lydelse.

6 kap.

Upphörande av stiftelser i vissa fall.

6 § Styrelsen för en stiftelse som har bildats före den 1 januari år 2000 och som har till uteslutande ändamål att äga och förvalta egendom till främjande av verksamhet som bedrivs av ett registrerat trossamfund eller en registrerad, självständig organisatorisk del av ett trossamfund får besluta om att stiftelsens rättigheter och skyldigheter vid en viss angiven, framtida tidpunkt skall gå över till det registrerade trossamfundet eller till den registrade, självständiga organisatoriska delen. Vad nu sagts gäller dock endast om medgivande föreligger från det ifrågavarande trossamfundet eller den organisatoriska delen och såväl den ifrågavarande stiftelsen som trossamfundet eller den organisatoriska delen vid tiden för stiftelsens beslut har ett behållet eget kapital. Bestämmelserna i 4 § tillämpas på beslut enligt första stycket.

Denna lag gäller för beslut som har fattats efter den 30 juni år 2001 och före den 1 januari år 2003.

